

Augsburg, 1. Januar 1558

An Paul Hainzel

Druck: In Claudii Ptolemaei Quadripartitum, Basel 1559, S. 217(=207)-210.

ORNATISSIMO
VIRO, PAVLO HAINTZELIO PA-
tricio Augustano Hieronymus Vuolfius
S. P. D.

Grata et iucunda atque etiam utilis mihi fuit Reuolutionum Hermetis tui lectio, tum propter iudicandi prudentiam, tum ob Methodum et copiosam doctrinae huius explicationem: longè futura expeditior et acceptior, si graeci Archetypi copia fuisset. Etsi enim quis Hermes iste fuerit ignoro (*τρισμέγιστον* quidem illum, cui centum sententiae Astrologicae, haud scio quam rectè ascribuntur, non fuisse, persuasum habeo) nec fuisse Graecum, sed alterius alicuius nationis, siue Arabem, siue Saracenum, ex multis eius locis intelligi potest: tamen latinae conuersionis uestigia eò me deducunt, ut hoc opus è Graeco translatum esse credam, fide sanè optima, uel immodica potius religione, unde ipsa dictio alicubi et obscurata et propè contaminata est. Accessit et scripturae intricatae et perplexae difficultas, In qua legenda quanta industria et ingenij sagacitate elaboraris, apographon tuum et asterisci indicant, nec ego ex ijs Labyrinthis, absque opera tua ubique euadere potuisse. Nunc et tuis coniecturis adiutus, et linguae graecae in conuersione lineamenta secutus, et diuinatione quadam minimè temeraria ex ipsius orationis serie et consensu sententiarum fretus: effecisse me confido, ut pauca in hoc libro desiderentur, nisi fortè genus orationis melius requiras. In quo ipso etiam tuae uoluntati libens morem gessissem, si mihi Graecus Hermes contigisset. In alieno uero opere hactenus ingeniosus esse uolui, et ubi rectè potui, et à librario corrupta emendarem et ab interprete obscurata illustrarem. In caeteris, orationem eius ad Latinitatis leges astringere nolui, neque etiam potui hoc tempore, cum ad publicas occupationes priuatus accessit labor, Historiae Georgij Cedreni cum zonara meo conferendae. è qua, uti ex aliquot paginarum lectione conijcio, multa scitu dignissima et minime peruulgata suo tempore (si satis uisum fuerit) depromam, et omnibus omnium poetarum scriptis tantam lucem inferam, ut posthac et paulò rectius intelligentur, et non in nugis et fabulis (ut plerique persuasum habent) occupati fuisse, sed res graues ac difficiles tractasse, et historias mirabilius figuris de industria et quidem facetissime inuoluisse, et suauissimis numeris decantasse uideantur. Quae qui non intelligunt (paucissimi autem intelligunt) quid mirum, si diuinum hoc studium homines imperiti aspernantur? Sed ut ad institutum redeam: Hermetem tuum ad te remitto, non quidem noua ueste exornatum, sed notis compunctum ijsque non Threicijs, sed Lycijs (Sunt enim qui me λύκον graecè, quàm Vuolfium barbarè nominare malint) minime certè ignominiosis, sed perquàm necessarijs et salutaribus. Remitto autem, non tanquam tuum, cuius καὶ χρήσει καὶ κτήσει fuit, sed (frontem enim perflicui) pro meo, ut de alieno his Calendis Ianuarij, quas tibi et tuis foeliciter illuxisse et spero et opto, sim liberalis quando de me uix possum. Quam impudentiam uel eo nomine dissimulabis, quod nec mihi accedit, nec tibi decedit multum. Nam et tu librum tuum recipis, et ego praeter famam benigitatis erga te meae nihil amplius requiro. Magnum enim uirum se putat Irus, cum Craeso non aspernanti corylam suam offert. Et ego ea te humanitate et erga me benevolentia cognoui ut libri tui recuperatione contentus, de syllabis non anxiè disputes, utrum ego donem meum, an uero tuum reddam, quae olim inter Philipum et Athenienses controuersia fuit, cum ille his Halonesum à se occupatam non ἀποδοῦναι sed δοῦναι, hi non λαβεῖν sed ἀπολαβεῖν uellent. Tanta erat superbia et rixandi

libido. Sed haec et more nostro, et ut laetius esset huius anni auspicium, iocati sumus. Nunc seriò à te postulo, ut Hermetem omnium Astrologorum lectione dignissimum, in publicum edas, nihil uel orationis asperitatem ueritus, quae illi cum omnib[us] Arabibus (non acutissimae et diligentissimae gentis, sed indoctorum interpretum uitio) communis est, et rerum utilissimarum cognitione pensatur, uel obtrectatorum calumnijs deterritus. Est hoc arrogantis imperitiae proprium, ut neque intellecta criminetur: quae ubi Hypocritico superstitionis pallio, nunquam tamen tam probe sarto, quin per scissuram eluceat eius uanitas, se uelarit. depromptis ex Hagiographorum pharetra telis et inuersis ac male contortis, iam quasi re bene gesta non triumphant sed tonant et fulminant Veioves isti, aut potius Salmonaei.

Ac flamas Iouis et sonitus imitantur Olympi.

Sed crede mihi, uel tibi potius ipsi crede, qui tanto rectius haec intelligis,
quantò maiores in diuina Mathesi progressus habes.

Dant sine mente sonum.

Et ut olim Lycurgus uites ob plebis intemperantiam excidit: sic quicquid ab impostorib[us] peccatur, id ipsi doctrinae obijciunt, quos ASTROLOGIA instar magnanimi equi cum contemptu, tanquam baubantes caniculos praeterit, et ipsa cautiores esse uellent, ne quemadmodum ille dum uineas putat, sibi ipsi, diuina ultione in furorem actus, tibias amputasse scribitur: ita et isti suopte gladio iugulentur, et in sui mucronis aciem temere incurant. Sed ualeant morosi atque inepti homines, et nos quoque ualere, et nostris amoribus nostro commodo et sine suo incommodo frui patientur. Legimus et nos sacras literas, legimus Philosophiam, contulimus inter sese ac commisimus rationes eorum, qui hanc doctrinam et accusant et defendunt, nec eam illorum aciem nouimus, ut ipsi uideant, quod nos non perspiciamus: quod si uel diuino quopiam afflatu, uel uitae sanctimonia nobis antecellunt: eas praerogatiuas autori Deo acceptas referant, et suae pondus autoritatis, non in superuacaneas cauillationes obijciant, sed ad opprimendas Epicureas opiniones, et consimiles opinionib[us] mores conuertant. Quantus, proh dolor, est eorum numerus, idq[ue] uita eorum arguti, qui inter suas et suūm animas nihil interesse putent? qui omnes regiones securè rideant? omnes de officijs praeceptiones aspernentur? à nullo scelere nisi legum metu abhorreant? proinde insidiantur, fraudulent, furantur, rapiunt, potent, lasciuiunt, indulgent genio, nihil non licet nisi quod non libet. Hi non tantum sacrarum literarum testimonij, quibus homines pro sani parum mouentur, edocendi: sed etiam philosophicis rationibus, et historiarum exemplis conuincendi erant, et summa eloquentiae ui ab erroribus reuocandi in uiam, ad flagitiorum detestationem impellendi, ad ueram religionem, ad uirtutem, ad sanctitatem inflammandi. Nam cum ueri cognoscendi et sequendi amor ab ipsa natura sit homini tributus: quod plures à mendacio stant, ignoratio potius quam odium ueritatis efficit. Huic ego Theologo assurgam, huius ab ore pendebo, huius uestigia tanquam Dei persequar, huius plantas exosculabor. Qui uerò ab hoc scopo aberrantes, nescio quod ἐριστικὸν καὶ διάβολον declamandi genus et odiosissimas παρεκβάσεις supra modum amant, eos ego (ut ille ait) laudare non possum, uituerare autem nolo, eademq[ue] illos erga nostram Astrologiam quoque modestia uti uelle. Cui nos non plus tribuimus, quàm religio, quàm rerum humanarum uanitas, quam amor ueritatis finit, denique quam ipsa sibi tribui uult, quae se scripturam esse et librum quendam Dei fatetur, in quo fata hominum, nonnulla ex parte, subtilissimis et admirandis notis sint perscripta. Sed eas à paucissimis et minima ex parte perspici. Caligare humanos oculos, aliàs solarib[us] radijs occaecatos, aliàs densarum nubium obiectu impeditos, et librum eum, in eius qui scripsit potestate esse, non dissimulat. Coniecturas tamen suas prorsus contemni indignatur, tot euidentissimis experimentis comprobatas. Nemini autem succenset magis, quam audacissimis quibusdam hominibus, quorum temeritate, inscitia et impudentia in summum odium et contemptum uenit. Tuo autem, Paule, sui amore et cultura diligenti uehementer delectatur, seq[ue] tibi gratiam relatarum profitetur, si Hermetem alumnum suum è tenebris in lucem, atque in oculos hominum produxeris. Quod te, pro liberalitate naturae tuae, et rei literariae iuuandae studio, non modò non grauatè, sed etiam libenter et cupidè facturum esse, habeo

exploratum. Ego uerò ne prorsus ignauus sim ἐργοδιώκτης καὶ ἀσύμβολος: cum Henrico Petri uiro optimo, et horum studiorum amantissimo, agam, ac facile impetraturum arbitror, Est enim facilimus exoratu, ut etiam exiguo aut potius nullo suo lucro, ne cum damno dicam, studiosorum commodis inseruiat) ut pro uno tuo, mille Hermetes nouo cultu exornati in publicum prodeant, seqüe tuo beneficio et uiuere, et ualere, et amari, et coli ubiqüe gentium magnopere praedicent, et immortali uoce testentur. Quod dum sit: sedulò etiam in Ptolemaicis commentarijs laborabo, ut haud longo interuallo secuturi, qualescunque de ijs praeiudicium factum sit, non tam sua quām librariorum incuria et interpretum uitio, se iam diu neglectos, in tenebris et puluere iacuisse ostendant. Vale. Augustae Vindelicorum è Lyceo nostro, quod iam diu maiore conatu, quam successu in Musaeum conuertere studeo, Calendis Ianuarij Anni 1558. hac ferè Coeli facie.

